

در باب صفویان

راجر سیوری

ترجمه‌ی رمضان علی روح‌الهی

نشر مرکز

فهرست
فصلنامه مرجع
در باب
قدرت گیری
کتاب: نزاع بر سر دستبانی به تفوق در ایران از پی مرگ تیمور
دینچه
تیمور قره‌قرونی و تاتاری
تلاشی امپراتوری تیموریان
تقسیم ایران در میان قره‌قرونی‌ها و تیموریان (۶۷-۶۸-۶۹ م)
بر آستان آق‌قویونلوها
آق‌قویونلوها در اوج قدرت (۷۸-۷۹ م)
بر آستان صفویان
انتخابات
دینچه
پیش‌درآمد
ملاحظات مربوط به فعالیت‌های گسترده تیمور و جانشینان او در ایران و تلاش برای گسترش سلطنت و نفوذ سیاسی به هند و چین و تلاش برای احیای عظمت امپراتوری تیموریان و تلاش برای احیای شکوه و جاه طلبی تیمور و جانشینان او
۱- فتح قازان و حمله تیموریان به ایران و تلاش برای گسترش سلطنت تیمور و جانشینان او
۲- استیلا بر مازندران
۳- استیلا بر یزد و ایران
۴- آرام‌سازی سرحدات خراسان و اطلاق دیار بکر
۵- فتح عراق عرب و جنوب غربی ایران
۶- استیلا بر شروان
۷- فتح خراسان

۸۰	.....	۲۵
۶۰	.....	۶۵
۰۱	.....	۱۲

فهرست

۱۵۶	.....	۱
۷۲	.....	۲۲
۱۰۲	.....	۱۱
۳	.....	۳
۲۷	.....	۷۲
۲۷	.....	۸۷

قدرت‌گیری صفویان

یکم نزاع بر سر دستیابی به تفوق در ایران از پی مرگ تیمور

۵	.....	۸۷
۱۱	.....	دیباجه
۱۱	.....	ظهور قراقویونلوها
۱۷	.....	تلاشی امپراتوری تیموریان
۲۰	.....	تقسیم ایران در میان قراقویونلوها و تیموریان (۶۷-۱۴۵۸ م)
۲۳	.....	برآمدن آق‌قویونلوها
۲۵	.....	آق‌قویونلوها در اوج قدرت (۷۸-۱۴۶۷ م)
۲۶	.....	برآمدن صفویان
۳۶	.....	اختصارات

دوم مبلغی صفوی در هرات و در سده پانزدهم میلادی

۳۷	.....	دیباجه
۳۷	.....	پیش‌درآمد
۳۸	.....	معضلات مربوط به فعالیت‌های قاسم انوار در مقام داعی

سوم تثبیت قدرت صفویان در ایران

۴۵	.....	۱- فتح فارس و عراق عجم
۴۶	.....	۲- استیلا بر مازندران
۴۸	.....	۳- استیلا بر یزد و ابرقو
۴۸	.....	۴- آرام‌سازی سرحد غربی، و الحاق دیاربکر
۴۹	.....	۵- فتح عراق عرب و جنوب غربی ایران
۵۰	.....	۶- استیلا بر شیروان
۵۰	.....	۷- فتح خراسان

یکم

نزاع بر سر دستیابی به تفوق در ایران از پی مرگ تیمور

دیباجه

در سال ۱۹۵۶ م پرفسور هانس. ر. رومر، در دیباجه ویرایش خویش از کتاب شمس الحسن تاج‌السلمانی^۱، کتابی که بارتولد آن را «شاهرخ گمنام» نام کرد، وضعیت آن‌روزگار مطالعات تیموری را به روشنی وصف نمود. در این زمینه، پرفسور رومر ارجاعات بسیاری به کتاب بارتولد، و نیز به مقالات جدیدتر وی. مینورسکی، دبلیو. هیتس، ف. تاور، جی. اوپین، و دیگران می‌دهد. اما تا آنجا که من می‌دانم، در هیچ کجا شرحی مرتبط با رویدادهای ایران، از هنگام مرگ تیمور تا تاجگذاری شاه اسماعیل صفوی در تبریز (۱۵۰۱-۱۴۰۵ م)، یافت نشده است. در شرح ذیل، من تا حد امکان از تکرار کار محققان مذکور پرهیز کرده، بسیاری از جزئیات را به این امید که خطوط کلی رخدادها اندکی روشنتر نمایان شود، حذف کرده‌ام.^۲

ظهور قراقویونلوها

لشکرکشی‌های تیمور در ایران در میانه سال‌های ۸۰۷-۷۸۳ ه/ ۱۴۰۴-۱۳۸۱ م به عمر سلسله‌های کوچکی پایان داد که پس از تهاجمات مغولان و خاصه از پی مرگ ایلخان ابوسعید (۷۳۶ ه/ ۱۳۳۵ م)، که قدرت مغولان در ایران به سرعت رو به زوال می‌رفت، به ناگاه در نواحی مختلف کشور پدیدار شده بودند: آل گُرت^۳ (۷۹۱-۶۴۳ ه/ ۱۳۸۹-۱۲۴۵ م)، که در سرحدات شمال شرقی ایران در هرات مستقر شده بودند؛ سربداران (۷۸۳-۷۳۷ ه/ ۱۳۸۱-۱۳۳۷ م)، که مرکزشان سبزوار و در خراسان بود؛ و آل مظفر (۷۹۵-۷۱۳ ه/ ۱۳۹۲-۱۳۱۳ م)، حاکمان فارس و کرمان، یکسره مضمحل شدند. سلطان سلسله جلایریان عراق عرب و آذربایجان، سلطان احمد، به سال ۷۹۶ ه/